

šėtos apie 350 m. Žvalgymų metu buvo surinkti radiniai nuo kelio paviršiaus ir iš-tirti 4 0,5x0,5 m dydžio šurfai, aptiktas iki 40–50 cm storio kultūrinis sluoksnis, sie-tinas su įvairiais akmens amžiaus laiko-tarpiais nuo paleolito iki neolito.

Rudnios 25-oji gyvenvietė yra 1,98 km į ŠR nuo malūno užtvankos pylimo per Ūlą Rudnios kaime, 0,53 km į R ir 0,43 km į PR nuo Titno ežero, Ūlos dešiniajame krante. Žvalgymų metu buvo iš-tirti 6 0,5x0,5 m dydžio šurfai. Aptiktas iki 50 cm storio kultūrinis sluoksnis. Gyvenvietė da-tuotina įvairiais akmens amžiaus laikotar-piais nuo paleolito iki vėlyvojo neolito.

Rudnios 26-oji gyvenvietė yra 1,61 km į ŠR nuo malūno užtvankos pylimo per Ūlą Rudnios kaime, 0,23 km į PR nuo Tit-

no ežero, Ūlos dešiniajame krante. Žval-gymų metu buvo surinkta gausybė titna-go radinių nuo kelio paviršiaus ir iš-tirtas 1 0,5x0,5 m dydžio šurfai. Aptiktas iki 33 cm storio kultūrinis sluoksnis. Gyven-vietė preliminariai datuotina vėlyvuuju paleolitu ir mezolitu (?).

ARCHAEOLOGICAL EXPLORATIONS IN THE UPPER BASIN OF THE ŪLA RIVER

In 2001 in the upper basin of the Ūla river (Varėna district), 13 settlements of the Stone – Bronze Ages were explored. In the course of explorations the cultural layer of the early Dubičiai hill-fort 2 or of an Iron Age settlement was fixed as well.

KARAVIŠKIŲ 6-OJI GYVENVIETĖ

Gytis PILIČIAUSKAS

Karaviškių 6-oji akmens amžiaus gy-venvietė (Varėnos r., Kaniavos sen.) yra Karaviškių kaimo PR dalyje, buvusio Du-bos ežero P krante, limnoglacialinės ter-rasos pakraštyje. Saugomų istorijos ir kultūros vertybių sąrašuose ji vadinama Karaviškių II senovės gyvenvieta (A 40). Gyvenvietė buvo atrasta T. Ostrausko 1994 m., tyrinėta archeologinių ekspedi-cijų 1997–2000 m. Tyrinėjimų metu ar-domose paminklo vietoje (po elektros perdavimo linija esančioje mineralizaci-jos juostoje, miško kvartalinėje proskynoje, kelio Krokšlys–Dubičiai pakraščiuose) buvo iš-tirti 5 atskiri plotai bei 43 žvalgo-mieji šurfai; iš viso – 694 m² dydžio teri-torija (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V.,

1996, p. 316; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 32–34; *LA*, V., 1999, t. 16, p. 229–238; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 58–61; *ATL 2000 metais*, V., 2002).

2001 m. gyvenvietės tyrinėjimai bu-vo pratęsti paminklosauginiais tikslais. LII archeologinę ekspediciją Karaviškė-se finansavo KVAD. Tyrinėjimų tikslas buvo iš-tirti niokojamą gyvenvietės teri-toriją kelio Krokšlys–Dubičiai vietoje bei šalia jo. Perkastos buvo jungiamos prie ploto V šiaurinio krašto. Iš viso buvo iš-tirtas 1 4 m pločio, 44 m ilgio, 101 m² dy-džio plotas, nusidriekęs išilgai kelio ir ežero pakrantės.

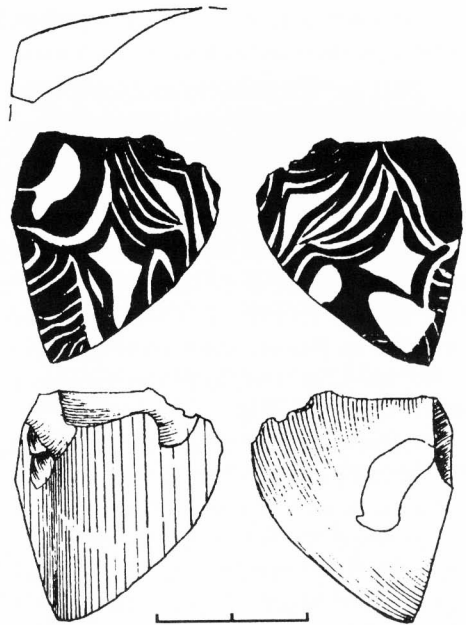
Kelio paviršių sudarė 4–12 cm storio permaišytas pilkas smėlis ir tamsiai pil-

kas dirvožemis. Žemiau slūgsojo 5–25 cm storio stipriai suspaustas gelsvas, vietomis rusvas smėlis, kuriame pasitaikė keramikos, titnago radinių, angliukų ir perdegusių kauliukų. Gelsvą smėlį reikėtų laikyti kultūrinio sluoksniu, kurį sudarė kelių akmens amžiaus gyvenviečių liekanos. Viršutinę kultūrinio sluoksniu dalį buvo suardęs arimas – pavieniai akmens amžiaus radiniai mėtėsi dirvožemyje.

Dirvožemyje bei kultūriniame sluoksnyje buvo rastos 489 keramikos šukės. Jos priklausė 16 indų, iš kurių 15 galima priskirti Virvelinės keramikos kultūros gyvenvietei. Virvelinė keramika buvo plačiai išsimėčiusi ežero pakrantėje – to paties indo šukės buvo nutolusios viena nuo kitos iki 35 m atstumu. Puodų molio masė buvo liesinta šamoto ir smėlio priemaišomis, kakleliai atlenkti į išorę, paviršius puoštas virvučių, duobučių, įraižių ir įkardtų, smulkių išpaudėlių kompozicijomis, gnaibymu, prilipdytais rumbeliais. Rumbeliai puošti pailgais išpaudais, įkartiniais, nagų išpaudais. Daugelis indų buvo pažįstami iš ankstesnių tyrinėjimų, tik pačiame vakariniame tirtu ploto pakraštyje pasitaikė trijų naujų indų fragmentų. Tai rodo, jog Virvelinės keramikos kultūros gyvenvietė tęsiasi dar toliau į V nuo tirtu V ploto. Vos 5 šukelės priklausė viduriniojo–vėlyvojo neolito neaiškios kultūros (Nemuno?) indui. Jis skyrėsi nuo Virvelinės keramikos molio masė (grūsto akmens ir smulkios organinės priemaišos); briauna buvo puošta giliais pailgais išpaudais.

Buvo rasti 739 titnagai: 7 skaldytiniai, 44 skeltės, 30 dirbinių su antriniu apdirbimu, 658 nuoskalos, dirbinių gamybos ir skelčių dalijimo atliekos. Titnago dirbiniai labai įvairūs, matyt, priklausė kelioms (ke-

liolikai?) skirtingų laikotarpių akmens amžiaus gyvenvietėms. Iš nuoskalų pagaminti ir dvipusiu retušu apdirbti mikrolitiniai ašmenėliai bei kirvio fragmentas gali būti datuoti ankstyvuju mezolitu. Lancetas ir mikrorėžtukas priklausė vėlyvojo mezolito–ankstyvojo neolito gyvenvietei (gyvenvietėms?). Vėlyvojo neolito Virvelinės keramikos kultūros gyvenvietei galima skirti 4 plokščiai retušuotus trikampių strėlių antgalius ir jų ruošinius, 2 nuoskalas su gludinimo žymėmis. Viena jų buvo nuskelta nuo keturkampio skerspjuvio gludinto kirvio, kuris pagamintas iš juostinio titnago (8 pav.). Šio titnago telkiniai

8 pav. Gludinto kirvio, pagaminto iš juostinio titnago, fragmentas. *G. Piličiausko pieš.*
Fig. 8. Fragment of polished axe made from banded flint.

yra Lenkijoje, į P nuo Radomo – apie 400 km tiesiaja nuo Pietų Lietuvos. Šis radinys yra unikalus Rytų Pabaltijyje ir rondo Pietų Lietuvos „virvelininkų“ ryšius su Rutulinių amforų kultūros žmonėmis Vidurio Europoje.

Be keramikos ir titnagų, buvo rasta 12 perdegusių kaulo fragmentų, užfiksuoti 5 akmenys.

SETTLEMENT KARAVIŠKĖS 6

In 2001 the LIH expedition excavated the settlement Karaviškės 6. During res-

cue excavations the area of 694 m² was investigated, 489 ceramic artefacts and 739 flint artefacts were found. The pottery belonged to the Late Neolithic Corded Ware culture. The flint artefacts were dated to the Early Mesolithic, the Late Mesolithic – the Early Mesolithic and the Late Neolithic. A fragment of polished axe made from banded flint confirmed the fact that South Lithuania Corded Ware communities had contacts with Globular Amphora people in Central Europe.

PASIENIŲ 1-OJI AKMENS AMŽIAUS GYVENVIETĖ

Egidijus ŠATAVIČIUS

2001 m. Kaišiadorių muziejus toliau tęsė Pasienių 1-osios akmens amžiaus gyvenvietės (Vilniaus r., Buivydiškių sen.) tyrimus (žr. *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 1, p. 34–36; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 34–36; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 26–29; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 41–43), pradėtus dar 1990 m. Per sezoną P paminklo dalyje iširtas 32 m² dydžio plotas (iš viso iširtas 320 m² plotas).

Tirtos perkasos paviršius nuolaidėja P kryptimi (apie 15–20°) Neries link. Atitinkamai pasvirę ir visi sluoksniai. Viršuje slūgsojo 8–50 cm storio armuo, o perkasos Š pakraštyje – iki 22 cm storio pilkas miškožemis. Žemiau buvo iki 5–30 cm storio ryškiai geltonos spalvos smėlio sluoksnis – gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, – sudarytas iš aliuvinio smulkiagrūdžio smėlio su pavieniais smulkiais rieduliukais. Perkasos P ir centrinėje da-

lyje kultūrinio sluoksnio viršutinė dalis su-naikinta ariant. Kultūrinis sluoksnis storesnis buvo P, o plonesnis – Š perkasos dalyje. Giliau slūgsojo balkšvos–gelsvos spalvos stipriai ortšteinuotas smėlis – įžemis.

Gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje atsidengė keletas įvairaus dydžio ir turinio dėmių. Didžiausia buvo R perkasos pakraštyje (dalis dėmės iširta 1991 m.). Ji netaisyklingo pusevalio formos, apie 90x60 cm skersmens bei apie 60 cm gylio, užpildyta rudu smėliu. Viršutinė jos dalis nuarta. Kita dėmė, atsidengusi perkasos ŠR kampe, buvo netaisyklingo apskritimo formos ir apie 50 cm skersmens. Ji užpildyta pilku smėliu su pavieniais angliukais. Vertikaliame pjūvyje ši dėmė buvo ištes-to ovalo (lašo) formos ir siekė iki 40 cm gylį. Trečioji dėmė atsidengė perkasos ŠV pakraštyje, ties V sienele. Ji buvo netaisyklingo segmento formos (didžioji dalis dėmės yra už perkasos ribų) ir apie